

[Avaleht](#) > ... > [Perekonnaasjad Ja Pärimine](#) > [Vanemlik Vastutus – Lapse Isikuhoidusõigus Ja Suhtlusõigus](#) Latvia

Vanemlik vastutus – lapse isikuhoidusõigus ja suhtlusõigus

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

Läti

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Vanematel on lapse hooldusõigus kuni lapse täisealiseks saamiseni.

Hooldusõiguse all mõistetakse vanema õigust ja kohustust hoolitseda lapse ja tema vara eest ning esindada last tema isiklikes ja varasuhetes.

Lapse eest hoolitsemine tähendab tema hooldamist, tema järele valvamist ja õigust määrata lapse viibimiskoht.

Lapse hooldamine tähendab lapse ülalpidamist, st toidu, riiete, elukoha, tervishoiu tagamist, tema isikliku heaolu eest hoolitsemist ning talle hariduse andmist ja tema kasvatamist (tagades vaimse ja füüsilise arengu, võttes nõuetekohaselt arvesse lapse isiksust, võimeid ja huve ning valmistades last ette ühiskondlikult kasulikuks tööks).

Vanemlik järelevalve tähendab hoolitsemist lapse turvalisuse eest ja kolmandatest isikutest lähtuva ohu ärahoidmist. Lapse viibimiskoha määramise õigus tähendab elukoha geograafilist valikut ja elamispinna valikut.

Lapse vara eest hoolitsemine tähendab lapse vara hooldamist ja kasutamist nii, et see säiliks ja selle väärtus suureneks.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Koos elavad vanemad hoolitsevad laste eest ühiselt. Kui vanemad lahutavad, jätkub nende ühine hooldusõigus. Lapse eest peab hoolitsema ja tema järele valvama see vanem, kelle juures laps elab. Küsimustes, millel võib olla lapse arengule oluline mõju, teevad vanemad otsuseid üheskoos.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Kui lapse tervis või elu satub ohtu vanema süü läbi (vanema tahtliku käitumise või hooletuse tõttu) või kui vanem kuritarvitab oma õigusi või jätab lapse hoolitsuseta ja järelevalveta, seades sellega ohtu lapse füüsilise, vaimse või kõlbelse arengu, võib kohus vanemalt hooldusõiguse ära võtta.

Kui kohus võtab ühelt vanemalt hooldusõiguse ära, annab ta lapse teise vanema ainuhoolduse alla. Kui lapse hooldusõigusega vanem ei suuda last ohu eest piisavalt kaitsta või kui mõlemalt vanemalt on hooldusõigus ära võetud, teeb kohus perekonnakohtule (*bāriņtiesa*) ülesandeks anda laps hoole alla väljaspool kodu.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kui vanemad lahutavad, jätkub nende ühine hooldusõigus. Lapse eest peab hoolitsema ja tema järele valvama see vanem, kelle juures laps elab. Küsimustes, millel võib olla lapse arengule oluline mõju, teevad vanemad otsuseid üheskoos. Vanematevahelisi vaidlusi lahendab perekonnakohus, kui õigusaktides ei ole sätestatud teisiti. Vanemate ühine hooldusõigus lõpeb, kui vanematevahelise kokkuleppe või kohtuotsuse alusel kehtestatakse ühe vanema ainuhooldusõigus.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Kui vanemad jõuavad hooldusõiguse küsimuses kokkuleppele ja täidavad kokkulepet vabatahtlikult, ei ole vaja saada ühegi asutuse või kohtu heakskiitu.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Vaidluse korral lahendab lahkarvamused ja erimeelsused perekonnakohus.

Perekondlike vaidluste lahendamisel võib osutada tõhusaks ka lepitus; lepitaja kui neutraalse kolmanda osapoole abiga püütakse leida vaidlusele selle mõlemale poolele vastuvõetav lahendus, võttes arvesse mõlema poole ootusi ja vajadusi. [Riigieelarvelise programmi „Lepitus perevaidlustes“](#) raames, mida justiitsministeerium rakendab koostöös sertifitseeritud lepitajate nõukoguga, on peredel võimalus osaleda viietunnistel lepituskohetumistel, mille eest maksab riik, samal ajal kui väikese sissetulekuga või vähekindlustatud peredel on võimalus osaleda seitsmetunnistel riigi rahastatud kohtumistel.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohtusse pöördues võivad vanemad taotleda ühist või ainuhooldusõigust. Lisaks teeb kohtunik vajaduse korral otsuse ülalpidamise, viibimiskoha jne kohta. Ainuhooldusõigusega vanem teostab lapse hooldusõigust, mis hõlmab õigust tegutseda lapse nimel tema isiklikes ja varasuhetes ning õigust määrata lapse viibimiskoht. Mõlemal vanemal on kohustus ja õigus säilitada lapsega isiklikud suhted ja otsene kontakt. Seda sätet kohaldatakse ka juhul, kui laps on perekonnast eraldatud või ei ela enam ühe või mõlema vanemaga koos. Lapsest eraldi elaval vanemal on õigus saada tema kohta teavet, eelkõige teavet tema arengu, tervise, õpitulemuste, huvide ja elutingimuste kohta. Vanemate vaidlus hooldusõiguse üle tuleks lahendada lapse huve arvesse võttes ja lapse arvamust küsides, kui ta on võimeline seda väljendama.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Vanemal, kellel on lapse ainuhooldusõigus, on kõik hooldusõigusest tulenevad õigused ja kohustused. Vanemad on kohustatud tagama lapse ülalpidamise vastavalt oma võimetele ja majanduslikule olukorrale. See lapse ülalpidamise kohustus on isal ja emal seni, kuni laps on võimeline ennast ise ülal pidama.

Ülalpidamiskohustus ei lõpe, kui laps elab perekonnast eraldi või kui laps ei ela enam ühe vanemaga koos.

Kohtud võtavad ainuhooldusõiguse määramise korral arvesse juhtumi asjaolusid, st millise vanema juures laps hagi esitamise ajal elab ja milline vanem hoolitseb lapse eest igapäevaelus. Lapsel on õigus säilitada isiklikud suhted ja otsene kontakt mõlema vanemaga (suhtlusõigus). Mõlemal vanemal on kohustus ja õigus säilitada

lapsel isiklikud suhted ja otsene kontakt. Lapsest eraldi elaval vanemal on õigus saada tema kohta teavet, eelkõige teavet tema arengu, tervise, õpitulemuste, huvide ja elutingimuste kohta. Lapse suhtes ainuhooldusõiguse andmine ühele vanemale ei tähenda, et teine vanem jäetakse hooldusõigusest ilma.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Kui mõlemal vanemal on laste suhtes ühine hooldusõigus, võivad mõlemad vanemad tegutseda oma lapse nimel tema isiklikes ja varasuhetes. Vanemad teevad ühise otsuse kõikides lapse arenguga seotud küsimustes.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Hooldus- ja suhtlusõigusest tulenevad hagid esitatakse lapse viibimiskoha järgsesse kohtusse. Hooldus- ja suhtlusõigusest tulenevate hagide puhul loetakse lapse viibimiskohaks tema vanemate registrijärgne elukoht. Kui lapse vanemate registrijärgne elukoht asub eri haldusüksustes, loetakse lapse viibimiskohaks selle vanema registrijärgne elukoht, kelle juures ta elab. Kui lapse vanematel või lapsel ei ole registrijärgset elukohta, käsitatakse lapse viibimiskohana vanemate elukohta.

Hagiavaldus tuleks esitada vastavalt tsiviilkohtumenetluse seaduse (*Civilprocesa likums*) artiklile 128. Tsviilkohtumenetluse seaduse artiklit 129 kohaldatakse seoses hagiavaldusele lisatavate dokumentidega.

Hagiavaldusele võib lisada ka perekonnakohtu arvamuse asja kohta.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Tsviilasjades reguleerib kohtumenetlust Läti tsviilkohtumenetluse seadus. Lapse õiguste ja huvide kaitsega seotud küsimusi käsitleb kohus eelisjärjekorras. Kohus taotleb perekonnakohtu arvamust asjades, mis on seotud hooldusõiguse andmisega, lapse hooldamisega ja suhtlusõiguse teostamise menetlusega, ning kutsub kohtuistungil osalema esindaja, et selgitada välja lapse arvamus, kui laps on võimeline seda väljendama, võttes arvesse tema vanust ja küpsust.

Kohus arutab tsviilasju avatud istungitel, välja arvatud näiteks hooldus- ja suhtlusõiguse küsimused. Kohus võib asjaosaliste põhjendatud taotlusel või omal algatusel kuulutada istungi või osa sellest alaealiste huvides kinniseks.

Pooltel on õigus esitada kohtule põhjendatud taotlus asja kiiremaks läbivaatamiseks. Kohus vaatab seejärel selle põhjendatud taotluse läbi.

Ühe poole taotlusel võib kohtuotsuses märkida, et kohtuotsus või selle lapse ülalpidamist käsitlev osa ning otsused hooldus- ja suhtlusõigusega seotud asjades kuuluvad viivitamata täitmisele.

Ühe poole taotlusel teeb kohus määruse, millega määratakse ajutiselt lapsele elatis kuni kohtuotsuse tegemiseni.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Madalalpalgalistel või puudustkannatavatel isikutel, kes on selleks liigitatud õigusaktides ettenähtud korras, ja isikutel, kes satuvad ootamatult sellisesse seisundisse ja rahalisse olukorda, mis ei võimalda neil oma õigusi kaitsta (loodusõnnetuste, vääramatu jõu või isiku kontrolli alt väljas olevate muude asjaolude tõttu) või kes on täielikult riigi või omavalitsuse hoole all (edaspidi „eriolukord“), on õigus taotleda õigusabi tarvis rahalist toetust.

Isiku põhjendatud taotluse alusel kaalub kohus või kohtunik isiku rahalist olukorda ning vabastab ta täielikult või osaliselt kohtukulude maksmisest riigieelarvesse, peatab kohtukulude kohustusliku maksmise riigieelarvesse või

jagab need osamakseteks.

Tsiviilkohtumenetluse seaduse kohaselt vabastatakse hagejad kohtukulude maksmisest riigieelarvesse nõuete puhul, mis on seotud lapse elatise sissenõudmisega.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Kohtuotsuse saab edasi kaevata üldmenetluse korras, st esitades apellatsioonkaebuse regionaalsele kohtule (*apgabaltiesa*) või kassatsioonkaebuse Läti kõrgeimale kohtule (*Augstākajā tiesa*).

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Kohtuotsused täidetakse pärast nende jõustumist või kohe, kui need on tunnistatud viivitamatult täidetavaks.

Kohtuotsused pöörab täitmisele vannutatud kohtutäitur.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetak?

Läti kohtud tunnustavad ja täidavad välisriikide kohtute lahendeid.

Välisriikide kohtute lahendeid tunnustatakse ja täidetakse tsiviilkohtumenetluse seaduses sätestatud menetluse kohaselt ja vastavalt nõukogu määrusele nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnustatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000.

Täidetavaks tunnustamise taotlus esitatakse läbivaatamiseks selle isiku alalise elukoha järgsele regionaalsele kohtule (või linnakohtule), kelle suhtes täitmist taotletakse, või selle lapse hariliku viibimiskoha järgsele regionaalsele kohtule (või linnakohtule), kellega täitmine on seotud. Otsuse täidetavaks tunnustamise või otsuse täidetavaks tunnustamisest keeldumise kohta teeb kohtunik esitatud taotluse ja sellele lisatud dokumentide alusel oma äranägemist mööda 10 päeva jooksul alates taotluse esitamise päevast, pooli kohale kutsumata.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Esimese astme kohtu lahendi välisriigi kohtu otsuse tunnustamise kohta saab vaidlustada, esitades edasikaebuse regionaalsele kohtule ja regionaalse kohtu lahendi saab vaidlustada, esitades edasikaebuse Läti kõrgeimale kohtule (ka *Senāts*).

Kohtumenetluse pool, kelle ametlikult teatatud elukoht või selle puudumisel tegelik elukoht on Lätis, võib esitada edasikaebuse 30 päeva jooksul alates lahendi ära kirja kättesaamisest; kohtumenetluse pool, kelle ametlikult teatatud elukoht või tegelik elukoht ei ole Lätis, võib esitada edasikaebuse 60 päeva jooksul alates lahendi ära kirja kättesaamisest.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Läti suhtes on siduv vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust,

tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsioon ning kahepoolsed õigusabi lepingud, mille Läti Vabariik on sõlminud Venemaa Föderatsiooni, Ukraina, Valgevene Vabariigi, Usbekistani Vabariigi, Kirgiisi Vabariigi ja Moldova Vabariigiga.

See veebileht on osa portaalist „[Teie Euroopa](#)“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

■ Viimati uuendatud: 28/01/2025

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.